

գրեաներով և սովալուէ վիճակի մէջ: Պաշար չի գընտուիր իրենց նամար: Գիները շատ բարձր են: Դեռ ետք թաղիքը Որբանոց մը 40 աղու նամար, մինչդեռ որբերուն թիւը կազարի իր նստի: Այդ Որբանոցից ցանկացեալ մեծնուտս պիտի ըլլաւ: Մեր գործին յաջողութիւնը կը կախուի մի միայն Անգլիական նասաւ, բաղութիան առաստաձեռնութենէն: Նպաստները պէտք է ուղղուին պատուարման քարտուգարունույն, Miss Emily J. Robinson, 85 A. Elsham Road, Kensington, London, W. 14. Զեպըր պէտք է վաւերիլ ընկ պատուարման Գանձապատուելոյն, Mrs. Lydia Chambers, և ուղղել զանոնք առ London and South Western Bank, Holland Park Branch.

ՍՏԱՅՈՒԱԾ ԳՐԲԵՐ

Պատերազմը՝ որ կարծէք թէ պիտի ջլատէր մեր գրականութիւնը, ընդհակառակն մեծ մղում մը տուաւ անոր: Կը տեսնենք որ այլ ևս արդի գրողները զանց ըրած ամէն ցնորական կամ օղային զաղապարները, գրականօրէն օժտեցին գրականութիւնը կենսական հարցերով: այսպէս շատ մը հրատարակութեանց գլխաւոր նիւթը կը կազմէ չայրենասիրական ոգին:

«La France et le peuple Arménien», բանաստեղծութիւն մ'է մեր ժիր բանաստեղծ Սլրլակ Զօպանեանի, ուր ֆրանսական ակումբին կը ջանայ ցուցնել բոլոր այն յարաբերութիւնները զոր ունեցեր են չայերն ֆրանսացուց հետ. կը թուարկէ մեր ազգային բանաստեղծները, որ մեծ ներշնչումներ ունեցեր են ֆրանսացի հեղինակներէն, և այլն: Կը պարունակէ բանի մը ֆրանսական թարգմանութիւնները՝ Նազակետ Քուշակի, Պէշիկթաշլեանի, Ստոմ Եարճանեանի և շ. Կարապետ Տէր-Սալահիանի ոտանավորներուն: Թարգմանութեան լեզուն և չափը շատ ներդաշնակ են, իմաստներն զոհուած չեն ձեւերուն և լեզուին օտարութեան...: Տպագրութիւնը ճոխ է, և կողքը նկարուած է տղար Դաշինէ, հին ձեռագրաց նմանողութեամբ: Գինն է ֆր. 8. տպ. Berger-Levrault, 5-7, Rue des Beaux-Arts, PARIS. Այս գրքին գրամենտուն եկամուտը կ'երթայ ի նպաստ ֆրանսական Կարմիր-Խաչին:

«Offrande poétique à la France», հեղինակած է Նոյն քերթողն Սլրլակ Զօպան

եան. կը պարունակէ հետեւեալ չընազ գրութիւնները. (Ode, - Ode à la France, - Les martyrs, - Le pur chevalier. Սա գիրքը հայութեան հուաքական ուղերձն է՝ մարմնացած մեր բանաստեղծին մէջ որ կը ձօնուի աշունական Ֆրանսային:

Ասոր եկամուտն ալ որոշուած է ֆրանսական Կարմիր-Խաչին համար. ընտիր տըպագրութիւն. Berger-Levrault, 5-7, Rue des Beaux-Arts, PARIS. Գինն է ֆր. 1:

«L'Arménie sous le joug Turc» երրորդ գիրքն է զոր ստացեր ենք Սլրլակ Զօպանեանէն, և որուն մէկ բանաստեղծութիւնն է, ուր բացի ցուցնելէ համառօտաբար բոլոր շարքը մեր պատմութեան և գրականութեան, կը ծանրանայ իր գլխաւոր նպատակին մէջ, այսինքն հուշակել բոլոր մանրամասնութիւններով հայ կենսքը, գրականութիւնը, գործունէութիւնը, և ամենէն աւելի հայուն կրածները՝ թրքական բիրտ լուծին տակ:

Գրքին վերջը կը գտնուի ժերակուտական Paul Doumerի մէկ համառօտ բանաստեղծութիւնը, որ բուն ծափահարութեանց են թարգմած է: Տպ. Plon-Nourrit et Cie, 8, Rue Garancière, PARIS. Գինն է 0,25 ֆր.

Ստացանք Torinoյի «Armenia» թերթէն Ա. Զօպանեանի այս բանաստեղծութեան խաւերէն թարգմանութիւնը, զարդարուած զանազան հետաքրքրական և գեղեցիկ պատկերներով. գինն է ֆր. 1. Գիմել թերթին խմբագրութեան, 73, Corso Reg. Margherita, TORINO.

Նոյն խմբ.էն ստացանք Adriani Gimorriի «Per la nazione Armena» բանաստեղծութիւնը. սա ընտիր, կոկիկ և հմուտ գրութիւն մ'է, որ կ'ընդգրկէ հայոց ներկայ քաղաքական կացութիւնը, օտար պետութեանց հետ ունեցած յարաբերութիւնները: Դիմել վերոյիշեալ խմբագրութեան հասցէին. գինն է ֆր. 1:

Շնորհակալութեամբ ստացանք Գահիթի Հ. Բ. Ը. Միութենէն իրենց զրկած Տեղեկագիրն, Հիմնական Կանոնագիրն և Ներքին Կանոնագիրն Տեղական Մասնաժողովներու: Այս ազգօգուտ, մեծաշամբաւ և բազմաճիւղ Միութեան վրայ փոքր տեղեկութիւն մ'առնելու համար, նայիլ Թուն. և Փետր. Բազմավայնէրու կողքը. մերձաւոր առթիւ պիտի գրենք աւելի ընդարձակ մը:

Բարդուղեւ Ազգային Պատուիրակութիւնէն ստացանք առջն վերայդեալ Հ. Բ. Բ. Միտութեան՝ Հիմնական կանոնադրին ֆրանսերէն թարգմանութիւնը, Statuts վերնագրով:

Նոյն պատուարժան Պատուիրակութիւնը դրկած է մեզ՝ Henry Barby ֆրանսացի Հեղինակ յ Journal թերթի յօդուածագրին նոր Հատարակութիւնը «AU PAYS DE L'EPOUVANTE - L'Arménie martyre»:

Արդեօք պէտք է որ այս Թանկագին և ընտիր պատկերներով զարդարուած գիրքը պակաս ըլլայ ո՛ր և է Հայու մը գրադարանին մէջ: Սա նշմարիտ և մեծաքարքառ վկան է ժողովրդեան մը մարտիրոսութեան՝ կը յիշեցնէ Հին Յայնաւորդիները՝ որոնց մէջէն որ օրին կը կարգադրէին սուրբերուն վարքը, յարչարանքը, մահը...: Թարգմանութիւնը Paul Deschanelի նախաբանին՝ ընդհանուր ակնարկը պիտի ըլլայ այս գրքին բովանդակութեան.

«Պ. Զ. Պարպի այս գրքին իբրեւ տիտղոս՝ դրած է «Սարսափի երկրին մէջ»:

Հայաստանի նոր մարտիրոսութեան մը պատմութիւնն է, իր բոլոր հրածներէն ամենէն աւելի զոռւ. յին, 1915-ի սկիզբը՝ 900,000-ը մէջ կային երկու միլիոն Հայեր, այսօր տալիս 300,000-ը կը վերադառնայ. իսկ այս միլիոնական մարդկանց ապահովութիւնը՝ ամենէն աւելի հասարակ ապօթիւթեամբ գործածել է: Այս մարդիկ մեռած են, ինչպէս որ կ'ընէ Պ. Պարպի: «Կանգուանէ հանգրուան»): Չամէնեւ ալ սպառման խուճիկն չի զրկւիս - անոնք որ հրապառնկեցին՝ նստալ թշուառներն են, որովհետեւ իրենց նեղութիւնները կարճատեւ եղան, Բազմաթիւ նորիւր հազարաւորներ տարագրուեցան և կազմեցին մահուան այն տաճար կարասանները, - որոնց նախադիմքը միշտ պիտի կրէ Գերմանիոյ դաշնակից, -կողմողաբի տանքը՝ որ մերկացած, չքթած և վաճառած իրենց գահիններէն, զայն գեղի սքողը, անօթութեան կամ կոխադան:

Պ. Զ. Պարպի կը նկարագրէ ողբալի կացութիւնն այս տարագրուածներուն՝ որ կը մեռնին անտառաշուքէն, ի զուր օգնութիւն կանչելով, բարոյական և բռնական յոռեղան կակիչներու մահուանով: Տեռած է Բաւփաթի, Թաղայի, Թաղայի և Նիւսի մահովները, որ իրենց սպանուած մնացող և աւերուած գիւղերը կը փնտռեն: Կը նկարագրէ Միքայի գետի երկայնքին վրայ տանջանաց գաշտները, ուր անօգնական, զրկիւն անմեռներ, մահուան մահադոցից ցորտերուն և ամառուն ստաթիկ տաքերուն ննթարկուած, մարդիկ և կիներ կամայ կամայ կը մեռնեն՝ Թուրքիոյ յաղեցած աշխարհ տակ՝ որ կը քիտէ զանոնք: Այս գրքին բոլոր գլուխները եղբիւրդական վկայաբաններն են: Արաստատուութեան պաշտօնական յուշարձան մ'է՛ն՝ ակամատառ վկայք ևս կանչուած: Կոտանդանօպոլսոյ կամ Պերլինի մէջ՝ կրնան չքնդանքներ փնտռել. կրնան պահանջել՝ ստեղծ գործածութեւ ունեւուն

համեմատ՝ թէ սպանած են՝ իրենց գիրքը պաշտօնական համար: Ինչպէս ստաթիկութիւնը առաւելութիւնն մը չունի: Հայերը զորդիւրի եղած չեն, այլ զոհեր: Իրենց սպանուածը՝ կանխամտածուած ծրարքի մը համեմատ գործադրուած է, անօթէն գործը կանոնադրուած կատարուած է, և ո՛ր մէկ քաղաք, ո՛ր մէկ գիւղ, ո՛ր մէկ ընտանիք ինչու յուսած են: Արիւնք ամեն կողմ վազած է: Պ. Պարպի վկայութիւնը անոնցմէ մէկը պիտի ըլլայ որ ամենէն աւելի զօրաւոր կերպով պիտի ծանրանան՝ այս անքիւն ժողովրդեան դահիճներուն վրայ...»: Sq. Albin Michel, 22, rue Huyghen, PARIS. Գինն է ֆր. 3,50:

«Histoire documentaire de l'Arménie, des ages du paganisme». Սա Յովսէփ Վ. Սաստաթեանի Հոյակապ և Հմտալից գործն է՝ Փրանսերէն լեզուով, կազմուած երկու մեծագործ Հատորներէ. բովանդակ էիւրուն թիւն 800 է. կը պարունակէ երկու մեծ (57 x 33) և մանրակրկիտ գունաւոր քարտէսներ, մին Նաիրի-Ուրարտուի և միւսը՝ Միւս և Փարս Հայաստանի: Երկու Հատորներուն գինն է ֆր. 16:

Առաջին Հատորը կ'ընդգրկէ բոլոր պատմութիւնը 1410էն մինչև 518 Քրիստոսէ առաջ. հետեւաբար կը պարունակէ նախահայկական շրջանը: Առաջին մասին մէջ կը խօսի նախնական ծանօթութիւններու և հրեանախօսական մասնաւոր ինդիքներու վրայ. յետոյ կը նկարագրէ Հայաստան աշխարհը, լեռները, ձորերը, գետերը, կլիման, բուսականութիւնը և բերքերը: Կը բնորոշէ Հայկական սափանները՝ շրջակայ պետութիւններէն. Հայոց ժառանգին փոխադական ըլլալը կը մերժէ, այլ կը ջանայ սպառնացան ինչ բնական, լեզուական և գանկարանական սպառնացներով. ազգային, ուրարտական և դասական լեզուներուն զանազանութիւնները կը ցուցադրէ, և այլն:

Երկրորդ մասին մէջ կը խօսի Նախապատմական շրջանին՝ այսինքն Եղեմի պարտէզին վրայ, թէ Նոյի տապանը որ լերան վրայ ձուսաւ. Հայաստան հնդկ-եւրոպական ցեղին օրօրանք: Արեանց ցեղը, Սիմաքի, Երրայեցի, Արարներն և այլն: Ընդհանուր ծանօթութիւններ կու տայ՝ Նաիրի-Ուրարտուի աշխարհագրութեան, ժառանգ, Հոն և չուրլը բնական ազդեցութեւ. Թագաւորութեան Հատարակութիւնը, անոնց արշաւանքները, յաղթութիւնները և այլն: Ընդարձակօրէն և մանրամասնաբար կը յիշատակուին Ուրարտուի բոլոր Թագաւորները, իրենց բոլոր ծանօթ բարքերով, սովորութիւններով:

Երկրորդ Հատորին մէջ՝ զանազան գլուխներով կը խօսի՝ թէ Արեմենեանց Հարստու-

թեան ժամանակ հայերն ինչ դիրք բռնած են, նպատակն ինչ եղած է, թէ զօրք կու տային պարսկաց բանակին, և այլն:

Յետոյ կ'ուսումնասիրէ Մակեդոնացւոց և Սելեկեանց տիրապետութիւնը: Հայաստան Աղեքսանդրի պետութեան գաւառ մը: ասոնց լուծը թօթափելը: Սելեկեանք Հայոց գեւրիխանութեան տակ:

Բայց ամենէն աւելի կը ծանրանայ Արտաշեսեան շարստութեան բաժնին մէջ: Հոս ութն գլուխներով՝ կը բացատրէ հայկական կայսրութեան պատմութիւնը, ծագումը, զարգացումը գանգաւան թագաւորներու տակ, իրենց անուններով, գիւցազտութիւններով, արշաւանքներով: Թէ ինչ առաւապելներ, երգեր կը վերագրուին անոնց և այլն: Կը ջանայ ստուգել իւրաքանչիւրին ծննդեան և մահուան մերձաւոր թուականները:

Այն վերջ կը զատուորէ օտար թագաւորներու շրջանը, զոր ինքը անկախ և անկախաւոր բազմաթիւ տիրութեան կ'անուանէ: և ապա կ'անցնի ամենակարեւոր շրջանին՝ որ է Արշակունեաց Հարստութիւնը: Այս մասին մէջ՝ իրեն վկայ կը կանչէ շատ մը օտարագիր մատենագիրներ, պատմիչներ, որոնցմէ մեզի անծանօթ կարգ մը գրուագիւցներ ի տյա կ'ընծայէ:

Իսկ զբերին իրորոգ մասին մէջ՝ կը խօսի ճօրաբար՝ Հայոց գիցաբանութեան ամեն տեսակներուն, արարողութեանց, տաճարներուն, անուններուն, թիւրաւոյ բացատրութիւնները կու տայ: Միջոցեան և կախարդութեան մասին կարեւոր նոր կարծիքներ կը յայտնէ: Եւ ամենէն վերջ՝ մոգերու, իրենց ընտանեաց, զոհարեցութեան, նուիրատուութեանց, կուսքերու և մոգաց կարողանքներու վրայ խօսելով՝ կը վերջացնէ գիրքը:

Ընդհանրապէս կարծիքներն ուղիղ են, միայն տեղ տեղ առանձնական մտքի տեսակետներ ունին, որ հանրական կարծիքին չեն համապատասխաներ: Բայց իր այս աշխատութիւնը՝ հեղինակին մեծ հնոտութիւնը, կարողութիւնը և բարձր մտքի տէր ըլլալը ցոյց կու տայ: Յորդորելի է ամենուն գինը զայն՝ գինելով առ:

Imprimerie du Sénat
27, Via Dogana Vecchia, 27
(Italie) ROMA

Կ. Յ. Բաւմանյանէն ընդունեցանք իր երկասիրութիւններէն մին «Essai sur l'histoire de la littérature Ottomane», արշուած 1910ին ի Կ. Պոլիս, գինն է ֆր. 3:

Այս գիրքը կը բովանդակէ Օսմանեան բուրձ արձակ և թէ ոտանաւոր զորք բանաստեղծները, իրենց համառօտ կենսագրութեամբ և զործերով, նշանակելով միանգամայն թէ ասոնք ուր և երբ տպուած են: Եւրոյ բանաստեղծը զրկեց մեզ իր «Անիի Յիշատակ» ը հայ և ֆրանսերէն լեզուներով: սա գեղեցիկ աշխատ մ'է, մեր հայրենական թշուառ Անիին 24 այլ և այլ աւերակ տեսարաններուն շարք մը, որոնց իւրաքանչիւրը ցաւալի յուշեր կ'արթնցնէ ամեն հայրենասէր հայու սրտին և մտքին մէջ: Ունի գեղեցիկ և ամփոփ նկարագրութիւն մը Անիի բայր եկեղեցիներուն և նշանաւոր վայրերուն: Ինչպէս նաև նոյն քաղաքին յատակագիծը:

«Նշոյններ» - Գահրէթի Հոյ երիտասարդաց Միութիւնը մեզ զրկեց իր անդամակ հրատարակութիւնը, Նշոյններ անուամբ: և նպատակ ունի պարբերաբար ի տյա ընծայելու նաև ուրիշ գանձալան նիւթերու թղթակազմ հատորներ:

Այս առաջին թիւին՝ կը գումարէ այդ Միութեան անգամներուն մտաւոր ձիւրքերը, ընտրութեան ճաշակը ու գրելու և թարգմանելու ճարտարութիւնը, որով իրենց գրքոյն կին մէջ գետեղեր են համարուաւոր գրիչներու գործերէն ընտիր պատասխաններ, առածներ, ինքնագիր, ոտանաւոր և արձակ գրութիւններ, ևայլն, որոնք միշտ ազնիւ նպաստակ մը կը շօշափեն՝ երբեմն յայտնի և երբեմն քաղածանուկ, այսինքն ազգասիրական սուրբ զգացման ը տենչանքը: Կը յանձնարարենք ամենուն որ առենն այս գիրքը, կամ փոխանակեն ուրիշ գրքերու հետ: որով պիտի ըլլան քաջալեր այդ երիտասարդաց ժիր ակումբին, որպէս զի զեռ աւելի զարգացեալ պրակներ հրատարակեն: Գինն է 2 դր. եգ. Գիժելու է առ:

Union de la Jeunesse Arménienne,
N. 35 Rue Madabegh, LE CAIRE.

Թորոս Լեւոնի. — Պոսթոնի մեր գրականաւ և մեր գործակալ Յ. Գ. Պէրպէրեան մեզ նուիրած է Դերենց (Տգթթ. Յ. Շիշմանեան) ի այդ գրական և ընտիր հեղինակութիւնը, Տպագրութիւնը շքեղ է, ընտիր թուղթի վրայ, պայծառաստիպ և որոշ գրերով: Ասոր հրատարակողը մտադիր է հետըհետէ հրապարակ հանելու ասոր նման գրական անձնորո ընտիր գործերը: Գեաղութիւն իր ընտիր և օգտակար ձեռնարկին: Գինն է \$1. 1.

P. O. Box 34, Sta. A. BOSTON.

վերջին պաշտոն ստացանք Բարիզու արժանապատիւ Ազգային Պատուիրակութեան կողմէ՝ բազմաթիւ գրքեր, զորս Ն. Վ. Պոզոս' Նուպար փաշա մեծասիրտ ուղնուութեամբ կը նուիրէ մեզ. անոնց մասին ուրիշ առթիւ պիտի խօսինք, տեղւոյս անձկութեան պատճառաւ:

Թ Ե Ր Թ Ե Ր

Ազգային Պատուիրակութեան կողմէ դրուած է մեզի Journal de Genèveի 119 թիւը, ուր P. B. ստորագրութեամբ մէկը՝ Arménie վերնագրին տակ՝ գետեղած է յօդուած մը, որով կը զբաղի Ճէնյո Պրայսի կապոյտ Գլխին մասին: Հետաքրքրական է բովանդակութիւնը, որով իր համոռոտութեան մէջ կը պարունակէ ազգային ընդհանուր հայեացք մը՝ արդի վիճակիս մէջ: Թարգմանուած է Արմէնիայի 1917ի թիւ 42թ մէջ:

Gazzetta di Venezia իր 1917ի 124 թուին մէջ հրատարակած է F. Mollicaի մէկ յօդուածը հետեւեալ վերնագրով. «Come si riflette la rivoluzione russa - Il problema dell'Armenia».

La Provincia di Padova լրագրին 1917ի 23 թուին մէջ՝ Calabricion ստորագրող իտալացի ուսանող մը՝ վերաթռիչ է թարմ գրութիւն մը նուիրեր է Հայաստանի, «La Nique fra le nazioni» տիտղոսով: Այս յօդուածն արդէն Ալմենիայի ե ուրիշ ազգային թերթերու մէջ թարգմանուեցաւ:

«Խթան» 2 Մայիս 1917ի խորատիպ տպագրութիւնը դրկուած է մեզ Մարտիիոյ Հայ կամաւորաց կողմէն: Մէջէն հրատարակուած է նաև Ապրիլ 17ի յարձակման մէջ վիրաւորուած Հայ կամաւորներու անունները:

Պր. Մ. Բիրանեան՝ Զուիցերիոյ Thalwil տեղը քաշուած՝ անխոնջ է ժիր ջանքերիւր թափէ, Հայկական խնդրին ե իրաւունքներուն պաշտպան կանգնելու յարատե կամքով: Պարբերաբար կը հրատարակէ 1916ի Նոյեմբերէն սկսեալ Orient-Mission ամսանորթի՝ գերման լեզուով, որ կը պարունակէ գանձազան հետաքրքրական յօդուածներ, երբեմն պատկերազարդ: Զուիցերիոյ

մէջ՝ Հայաստանութեամբ սիրալաւ՝ մեծ գործունէութեամբ կը հրատարակէ նաև Die Vernichtung eines christlichen Volkes ե նման տեսարկներ, որ մինչև հիմայ թուով չորս են:

Յարատուութիւն ե յաջողութիւններ կը մաղթենք անխոնջ ազգասէր Մ. Բիրանեանին:

Իտալացիու Bessarione ուսումնական, բանասիրական ամսագրերը, իր 1916ի 3-4 թիւին մէջ՝ Նիւրնկայիւր է Գեր. Պ. Արք. Գալյունեանի յօդուած մը, Gli Armeni in Italia (Հայերն Իտալիոյ մէջ) վերնագրով:

«Կոյնակ». — Ամերիկահայ ընտրելագոյն պարբերականը ստուգիւ հետզհետէ ճոխ ե շահեկան պարունակութեամբ լոյս կը տեսնէ: Բանիմաց խմբագրութիւնը ամէն գրուած տիքի արժանի է՝ շարաթաթերթը ընտիր թուղթի վրայ տպագրելովն, որով բազմաթիւ պատկերներն ալ զոգոյր կը տեսնուին:

Թիւ 19 Կոյնակի 62 էջերը նուիրուած են Հայ կանանց, ե այդ բացատիկ թերթին յօդուածագիրներու մեծամասնութիւնը հայ օրիորդներ ե տիկիններ են:

Մեր ցեղին ամուր պարիսպ, մեր ազգին տոկուն նկարագրի ե մտաւորական մակարդակի բարձրութեան ստոյգ արդեանք, գուրգուռալից Հայ Մայրն եղած է: Կոյնակի խմբագրութեան այն աղնիւ մտածութիւնը՝ Հայ տիկնանց հրապարակաւ ուղղուած յարգանաց ե խրախոյսի առհասաղեայ մ'է. կը ձևացնէ ուրոյն գիրք մը՝ որուն մէջ բովանդակուած ընտիր յօդուածներու շարքէն յիշեք Ն. Ս. Բարգէն Եպիսկոպոսի «Հայ կնոջ դերը ինչ եղած է Պատմութեան մէջ» ուսումնասիրութեան ընդարձակ գրութիւնը, որ նաև թիւ 20 Կոյնակի մէջ կը շարունակուի: Տօթ. Մ. Ս. Գարբիւրեան գրած է «Հայ կինը ե Հայաստանի ֆիզիքական վերաշինութիւնը»: Տիկ. Կ. Ա. Նազար կը թուէ «Հայ Թագունիներ»ը մեր ե օտար պատմութեան մէջ: Նուրիմա Գ. Սևուրեան «Հայ կնոջ դերը Ազգային վերաշինութեան մէջ» Տիկ. Արաւնի Թէյֆեան «Հայ կնոջ դիւցազնութիւնը», ե ուրիշ հեղինակներ հայ ե օտար անձնաւորութիւններ ու գրագէտ հայուհիներ քերթումաներ, պատգամներ ե արձակ գրութիւններ գետեղած են:

Կոյնակն ստանալու համար գիմի՝ The Gotchnag 115 E. 24th. St. NEW YORK հասցէին: